

L'estratègia concessiva, un repte en l'ensenyament de l'argumentació

Enric Portalés

Universitat Jaume I

Resum

La concessió només apareix definida sintàcticament en la majoria dels manuals escolars que hem consultat. Alguns (molt pocs) la inclouen en un seguit de recursos lògics per a l'anàlisi i la producció de textos argumentatius en l'anomenada *concessió a l'adversari*, tanmateix, cap manual sense excepció relaciona el recurs amb la manera com s'ha d'expressar.

Nosaltres considerem que en l'ensenyament de la producció de textos argumentatius el que anomenem *estratègia concessiva* és fonamental com a recurs lingüístic i, per tant, la nostra proposta inclou una anàlisi de les estructures concessives (tradicionalment separada de la pragmàtica) dirigida a l'ensenyament de la producció dels textos que ens ocupen. De manera senzilla, que la descripció lingüística (sintàctica, en aquest cas) i la funció pragmàtica d'aquestes oracions conflueixi en una aplicació directa. Què són les oracions concessives i per a què serveixen?

Paraules clau: ensenyament de la composició escrita, argumentació lingüística, estratègia concessiva, refutació, polifonia, fórmules estereotipades.

L'estratègia concessiva

La concessivitat consisteix a manifestar una postura dialogant del locutor, una mena d'engany pragmàtic que el distancia de la visió intransigent que l'interlocutor podria fer-se'n en sentir les posicions contràries a les seues tesis. El locutor vol mostrar-se receptiu, negociador, però, en el fons, no pensa acceptar les tesis contràries, tot i que manifesta compartir-les parcialment. Ja Quintilià en recomanava l'ús per mostrar habilitat oratòria i una certa objectivitat a l'adversari, i evitar així la refutació directa que s'interpretaria com una falta d'experiència dialèctica (recollit per Perelman i Olbrechts-Tyteca, 1989).

Es tracta, en definitiva, d'una maniobra dissuasòria que pretén desarmar l'adversari dialèctic, perquè en confiar-se de l'acceptació parcial de les seues tesis, no pugui contraatacar. Correspon, en part, a la construcció de l'*ethos* del locutor que vol presentar-se davant de l'interlocutor com receptiu i disposat a arribar a un acord.¹

Aquesta estratègia es manifesta en l'alternança dels diversos torns de parla mitjançant uns mecanismes retòrics que són percebuts com concessius per part dels diversos participants en la conversa, debat, discussió o tertúlia. Tanmateix, en

el discurs monologat, i especialment escrit, els mecanismes retòrics (com destaca Salvador, 2009) es transformen en mecanismes gramaticals.

En el discurs escrit monologat, l'autor haurà d'imaginar els diferents punts de vista que poden suscitar les seues tesis i aconseguir que els lectors es vegin reflectits en la manifestació explícita de les diverses postures dialògiques que es puguin desencadenar (Perelman i Olbrechts-Tyteca, 1989). Aquesta és la major dificultat amb què ens trobarem en treballar en els nivells més elementals.

Així doncs, és l'escriptor qui defensa les seues pròpies tesis, però, al mateix temps, ha de prendre una postura contrària (o diverses postures contràries) per continuar defensant-les mitjançant la negació de les possibles adversitats que el lector (o els lectors) poguessin manifestar. D'aquesta manera, ha d'aconseguir que qualsevol persona que llegeixi s'hi vegi identificada i tinguda en compte en el ventall de possibles refutacions que l'autor hagi introduït en el seu text.

Aquest caràcter dialògic (encara que fals, en realitat) ens condueix a la consideració d'una estratègia polifònica en qualsevol text argumentatiu escrit (també en l'oral) com manifesten Anscombe i Ducrot i recullen Bango de la Campa i Donaire (2006). Anscombe (1983) diu que tot locutor d'una enunciació posa en escena una sèrie d'enunciadors que són responsables dels actes il·locutius respectius. L'estratègia consisteix a utilitzar aquests enunciadors per defensar la posició discursiva del locutor.

A aquesta idea polifònica de l'estratègia concessiva, Bango de la Campa i Donaire (2006) afegeixen la teoria dels estereotips, també expressada per Anscombe (2001).

La teoria dels estereotips es basa que el significat d'un mot es construeix a partir de la selecció d'una sèrie d'enunciats (enunciats estereotipats) en els quals apareix. Així doncs, quan enunciem un mot convoquem en l'interlocutor una sèrie de frases en les quals l'ha sentit o l'ha usat i confereix així el sentit exacte del mot en l'enunciat corresponent.

La introducció d'aquesta teoria en la definició de l'estratègia concessiva ens interessa perquè explica les relacions semàntiques que s'han d'establir entre els dos continguts contraposats, és a dir, els estereotips estableixen una sèrie de restriccions (o constriccions semàntiques) que impedeixen algunes relacions semàntiques i n'afavoreixen d'altres. En els exemples següents, es fa evident que les restriccions actuen de manera que impossibiliten l'estratègia concessiva en el segon, mentre que la permeten i la propicien en el primer:

- (1) Encara que tanquis la finestra, tindràs fred.
- (2) Æncara que tanquis la finestra, plourà.

Sigui com sigui, l'ensenyament de l'estratègia concessiva en el discurs escrit ens proporciona avantatges per a la pràctica dels textos argumentatius en l'aula. D'una banda perquè els estudiants seran capaços de reconèixer les diferents veus que poden participar en una discussió (l'anàlisi de la polifonia) i de l'altra, perquè podran reconèixer com actuen els estereotips per tal de refutar-los. D'aquesta manera, aconseguirem que els estudiants prenguin una postura dialogant, empàtica amb els interlocutors que no sols els permetrà ser reconeguts com a bons oradors, sinó que els oferirà les estratègies que els condueixin a la victòria dialèctica.

Un exemple

(3) Són pares, però són homes.

L'eslògan pertany a la campanya engegada per la marca automobilística Renault (2011) i presenta a un grup d'homes joves que mostren la seua alegria cantant en veu baixa mentre transporten a un nadó que dorm, però que explotaran en un cant ensordidor quan deixen el nadó amb la seua mare per acudir al que sembla un esdeveniment esportiu.

Podem identificar les diverses veus que participen en aquest l'enunciat final (3). El locutor expressa l'enunciat, però hi ha tot un seguit d'enunciadors, de diferents veus que es manifesten de manera polifònica, al mateix temps. D'una banda hi ha un enunciator que fa seua la primera part de l'enunciat ("Són pares"), d'una altra un que associa una frase estereotipada (allò que a tots nosaltres ens ve al cap quan pensem en la paraula *pare*), com ara: "Els pares són responsables del benestar dels seus nadons" o "Els pares no farien res que pertorbés el son del seu nadó". Un altre enunciator que es manifestaria en la segona part ("són homes"), un quart que convocaria una altra frase estereotipada com "Els homes són apassionats de l'esport i la gresca". Finalment un enunciator final que ens transmet la idea que aquest cotxe permet als homes que han assumit la responsabilitat de ser pares, mantenir la passió per l'esport i la disbauxa que els caracteritza com a homes.

Fixem-nos com amb un sol enunciat es transmeten una sèrie d'idees estereotipades a partir del coneixement compartit de l'ús dels mots *pares* i *homes*, paraules que no són contràries, més aviat complementàries (no es pot ser pare si no s'és home), tot i que en aquest enunciat es presenten com a antitètiques.

Finalment, assumim, acceptem que els homes tenen aquesta part *salvatge*, que es pot compatibilitzar amb la part *civilitzada* si adquireixen un Renault Scénic. I això és irrefutable.

Les oracions concessives

És molt comuna l'exemplificació en els manuals escolars d'aquest recurs mitjançant oracions adversatives, poques vegades (nosaltres no n'hem trobat cap) l'estratègia concessiva s'explica relacionant-la amb la descripció sintàctica de les oracions concessives. Només en algun cas, hem trobat connectors concessius en una relació descontextualitzada de recursos per a la producció de textos argumentatius. En aquest apartat, pararem una mica d'atenció en la naturalesa d'aquestes oracions perquè puguin usar-se amb la finalitat que perseguim.

La gramàtica tradicional ha descrit les oracions concessives des de l'òptica estrictament sintàctica (Fabra, 1956 [2002]: 179)², tanmateix, alguns autors ja detecten la dificultat que representa aquesta visió (Badia, 1994: 395), per arribar, finalment a un intent de tipificació semanticopragmàtica (Cuenca, 1991 i, sobretot, Salvador, 2002).

Ens interessa destacar que la noció de *concessió* no significa, sinó una part de la definició que en dóna el diccionari³. Des del punt de vista pragmàtic, les oracions concessives (com ja manifesta Badia i amplia abastament Cuenca) formen part d'una estratègia que comparteixen amb algunes oracions adversatives i d'altres de difícil classificació.

Caracterització

Les oracions concessives es caracteritzen per l'estructura binària d'interdependència, la qual cosa dificulta la divisió tradicional entre principal i subordinada que definiria aquest grup d'oracions incloses entre les subordinades adverbials no circumstancials. D'altra banda, la interpretació semàntica d'aquestes construccions es basa en la negació externa de la relació de causa i efecte.

Segons Salvador, les construccions concessives comparteixen estratègies amb les condicionals i alguns procediments de la coordinació adversativa.

Pel que fa a la semblança entre concessives i adversatives, Badia i Margarit (1994) ja s'hi refereix i, fins i tot, les situa al mateix nivell; les adversatives, per a les coordinades i les concessives, per a les subordinades. El fet que, de vegades, la conjunció *encara que* s'usi amb el valor de *però* i que *però* posposat (com ja advertia Fabra, 1956 [2002]: 179) pugui fer la funció d'una concessiva, el condueix a aquesta conclusió.

Tanmateix, la coincidència de les concessives amb les adversatives només es produeix en les que s'anomenen adversatives no excloents que tenen com a nexa característic la conjunció *però*.⁴

D'altra banda, les oracions concessives poden expressar-se amb l'indicatiu i amb el subjuntiu en la subordinada, mentre que les adversatives només poden fer-ho en indicatiu:

(4) S'expressa bé, encara que no hagi estudiat.

(5) *S'expressa bé, però no hagi estudiat.

Salvador separa les concessives en dos grups, les *condicionals concessives* i les *concessives pures*. El primer és un grup heterogeni que comparteix molts trets amb les condicionals i el segon, s'acosta al territori de les adversatives si se'n destaca la tesi per damunt de l'antítesi.

Les oracions condicionals concessives

Les condicionals concessives poden classificar-se en escalars, alternatives i universals. En els tres casos, podríem interpretar-les com condicionals amb algun factor afegit.

(6) Encara que m'ho demanis de genolls, no ho faré.

(7) M'ho demanis o no m'ho demanis, no ho faré.

(8) M'ho demanis com m'ho demanis, no ho faré.

En (6) s'expressa la idea d'escalaritat que s'afegeix al contingut de condició, en (7), al significat de condició, sumem el d'alternativa i a (8) s'aporta un sentit universal, vàlid per a qualsevol situació a la condicionalitat.

Els tres tipus representen una pèrdua progressiva de la condicionalitat per acostar-se a la concessivitat. Així, l'escalar manté intacte el sentit condicional, mentre que en l'alternativa i, sobretot, la universal, aquesta condició ja desapareix en favor de la concessió. Cal afegir que, com diu Salvador: «diacrònicament, les condicionals concessives tendeixen a perdre el caràcter de condicionalitat i apropar-se a les concessives pures» (Salvador, 2002: 3012).

Els connectors propis d'aquestes oracions són: *fins i tot si, ni tan sols si, ni si, ni tan solament si, àdhuc si*, etc. Com veiem, la locució conjuntiva està formada per *si* més un operador escalar i, per tant, són pròpies d'aquest tipus de construccions. També es poden expressar mitjançant un gerundi precedit d'un dels operadors de les locucions anteriors:

(9) Ni treballant podries fer front a les teues despeses.

Pel que fa a les alternatives i a les universals, no podem parlar tant de conjuncions com de construccions gramaticals que condicionen el valor condicional concessiu: tant *si X com si no X, sigui com/quin sigui*, construccions de dues formes verbals en subjuntiu relacionades per la disjuntiva *o (treballis o no treballis)*, construccions iniciades per un relatiu sense antecedent (*qualsevol que + subjuntiu, onsevulla que + subjuntiu*), etc. (Salvador, 2002: 3015).

El connector *encara que*, pot iniciar oracions condicionals concessives i concessives pures, així com *per molt que* o *per més que*.

Oracions concessives pures

Les concessives pures es caracteritzen per l'ús de l'indicatiu en les dues parts de la construcció. La primera, presenta una causa que hauria de conduir a una conseqüència determinada segons els estereotips dels quals hem parlat abans i la segona, nega aquesta conseqüència.

(10) Tot i que la descripció dels personatges és detallada, el resultat és amè.

La primera part, destaca l'extensió en la descripció dels personatges d'una determinada novel·la, sabem pels estereotips que la descripció excessiva comporta una conclusió negativa en les valoracions que en fan els estudiants.

(11) - Què et sembla la novel·la?

(12) - Té molta descripció.

Tanmateix, la segona part, nega la conclusió que podríem esperar i ens condueix a una valoració positiva.

Semànticament, diferenciem les concessives pures de les condicionals concessives, perquè aquestes presenten una causa que no ha de dur necessàriament a una sola conclusió, mentre que en les concessives pures, aquesta causa és plenament assumida pels interlocutors, per això el mode preferit és l'indicatiu, *encara que*, de vegades, aparegui el subjuntiu amb la intenció de reprendre alguna informació contextualment explícita o per considerar aquesta informació irrellevant. D'aquest subjuntiu se'n diu *factual*, perquè l'oració es refereix a un fet temàtic, ja que apareix en subordinades que inclouen informació ja coneguda o polèmica, aquesta informació es reprèn per negar-ne la validesa.

També es diferencien de les causals perquè, en aquestes, la causa és assumida i eficient, de tal manera que, les concessives pures manifesten una certa sorpresa en l'interlocutor en tant que no es fan efectives les expectatives que s'hi realitzarien en una construcció causal:

(13) Com que plou, no sortirem.

(14) Encara que plou, sortirem.

Els connectors de les construccions concessives pures són el resultat d'una gramaticalització d'unitats lèxiques de diversa procedència que s'han anat especialitzant fins a esdevenir exclusives de la concessivitat (*malgrat (que)*, *mal que*, *a desgrat de*, *a pesar de*, *a despit de*, *tot i*, *amb tot i que*, *encara que*, *si bé*, *bé que*, *per bé que*, *si bé*, el mecanisme discursiu de l'adversativitat negociadora *si, però...*, etc.). També podem esmentar construccions típicament concessives com *tant... com* + indicatiu o *tant com* + indicatiu.

Alguns dels connectors estan escassament gramaticalitzats com *això que*, i encara d'altres que tot i no presentar una estructura definida o un connector específic, manifesten clarament la idea d'ineficàcia assumida.

Si reprenem la idea que hem esbossat abans sobre la boirosa línia divisòria entre les concessives i les adversatives, l'ús de l'indicatiu i l'assumpció de la veracitat de la pròtasi que relaciona dos enunciats factuais (no hipotètics) en tots dos casos, fa que, en ocasions, sigui difícil esbrinar el caràcter concessiu o adversatiu en la confrontació dels dos membres antitètics i impossibilita la consideració de subordinació de les construccions concessives. La capacitat de permutació dels membres de les concessives, augmenta encara més aquesta dificultat. I, finalment, quan les conjuncions concessives no estableixen una relació de tesi i antítesi entre dues oracions, sinó que apliquen aquesta distinció a un text, la línia de separació es difumina gairebé completament.

Altres estructures que expressen concessió

L'estructura concessiva no s'identifica amb un motlle sintàctic determinat, hi pot aparèixer en la juxtaposició, la coordinació o la subordinació (Bango de la Campa i Donaire, 2006).

En primer lloc, podem trobar *oracions subordinades* en les quals s'expressa un argument en la subordinada que serà contradit per la principal:

(15) Sent tan bon jugador, no és gens cregut.

En segon lloc, podem trobar *oracions copulatives* en què el connector uneix dues proposicions contràries, de les quals, la segona es manifesta amb major força argumentativa:

(16) Fes bé i no faces mal i altre sermó no cal (Proverbi).

En tercer lloc, també poden tenir un valor concessiu alguns *connectors adversatius* (ja hem vist que la línia de separació entre ambdós tipus d'oracions és ben difusa) en què la primera oració aporta l'acceptació d'un argument que sembla convocat per alguna altra veu que coincideix amb allò que reconeixen els interlocutors:

(17) És un bona peça, però ningú no ho diria.

En quart lloc, *una construcció condicional* amb pròtasi assumida que convoca, com en el cas anterior, un argument polifònic acceptat pel locutor que es podria interpretar com una intervenció prèvia del contrari:

(18) Si tu has fet un bon paper, ell també se n'ha sortit.

En cinquè lloc, podem trobar *construccions concessives a partir d'una represa anafòrica* d'un argument anterior, d'aquesta manera, es contraargumenta a favor d'una idea contrària, tot i acceptar-ne parcialment l'argumentació prèvia:

(19) [...] A banda de tot el que s'ha dit, el desenvolupament de la història és perfecte.

Cal dir que aquest és el procediment habitual que ha donat al llarg de la història els diversos connectors concessius en la majoria de les llengües. Quan aquestes construccions perden el significat lèxic i manifesten únicament una contraposició entre enunciats.

Finalment, una altra construcció que també esdevé un mecanisme diacrònic de creació de connectors concessius és l'ús de mots semànticament plens que aporten la idea d'aprovació o desaprovació de l'enunciat. Paraules que, amb el pas del temps perdran el contingut semàntic i esdevindran simples peces d'encaix, connectors prototípicament concessius. Observem-ho en aquest parell d'exemples. El primer (20) usa la peça lèxica encara plena amb un sentit positiu, malgrat que manifesta l'acceptació parcial per rebatre'n la conseqüència. En canvi, a (21) ja apareix el mateix mot gramaticalitzat com a connector i participa de les característiques d'aquests (mobilitat, per exemple):

(20) *Bé* que sembla dur, té el seu coret.

(21) *Si bé* de tots és coneguda la seua dedicació a l'estudi de la comunicació en les relacions humanes, presenta amb aquesta darrera lectura, en termes globals, la relació entre els instints primitius de la comunicació i de la seducció.

Aquesta succinta exposició mostra l'extraordinària varietat d'estructures que els parlants usen per manifestar la negociació discursiva, l'estratègia de la concessivitat. A més, també ens situa més enllà dels límits oracionals i, de vegades, apareix com una estratègia discursiva, de tal manera que ocupa una posició intermèdia entre ambdós àmbits, l'oracional i el discursiu.

Aplicació a l'aula

Els objectius de la nostra seqüència són en primer lloc, aprendre a reconèixer les diferents veus que poden aparèixer en una argumentació i preveure quins serien els estereotips que manifestarien aquestes diferents veus. En segon lloc, l'ensinistrament en l'ús de les diferents oracions concessives i, finalment, la construcció d'arguments que incloguin la concessivitat i refutin les posicions contràries.

Abans de començar, hem de decidir quin és el tema de la controvèrsia i la idea que defensarem. Naturalment, la complexitat de l'argumentació depèn del nivell de la nostra aula. Ens podem situar en un nivell de secundària i plantejar la possibilitat que la comunitat educativa acordi la implantació de recursos energètics sostenibles perquè el centre sigui autònom en la producció de l'energia que necessita per al funcionament diari.

Fase 1

Plantejament de l'argument

Els nostres estudiants han de manifestar en la reunió del Consell Escolar la necessitat d'instal·lar plaques solars que permeten l'autonomia energètica del centre.

Podem començar amb una pluja d'idees que defensi aquesta argumentació: els avantatges econòmics, la preservació del medi ambient, la gran quantitat de dies amb sol que té la nostra ciutat, l'entrada en una hipotètica xarxa de centres sostenibles amb els beneficis que això comportaria, etc.

Fase 2

En aquesta fase entraria en joc una de les parts més complicada, la previsió dels arguments contraris, la polifonia. Per fer-la més senzilla, concretarem els nostres interlocutors i així podem imaginar més fàcilment què diran. Per exemple:

Què diria el representant de l'administració?

Què dirien els representants dels professors i de les professores?

Què dirien els representants dels pares i mares?

Què dirien els representants dels PAS?

Segur que l'administració qüestionarà la despesa econòmica.

Els professors i professores poden dubtar de l'efectivitat energètica: si les plaques solars produiran prou energia per a les dutxes del gimnàs, per a la calefacció, per als projectors i pissarres digitals de les aules; també poden adduir que, mentre durin les obres, es poden produir sorolls que seran molestos per al desenvolupament de les activitats diàries, etc.

Els pares podrien objectar la inseguretats i les incomoditats que representarien les obres i la possibilitat que no funcionés cap xarxa energètica en el període de traspàs.

Finalment, el PAS es queixaria de l'anarquia que pot regnar en el centre en el transcurs de les obres (entrada i sortida de gent, dispersió de claus, etc.).

Fase 3

Identificació dels estereotips de cadascuna de les veus contràries a la implantació de les noves fonts d'energia.

En aquesta part, hem de verbalitzar totes les possibles objeccions que hem esmentat més amunt.

En primer lloc la despesa econòmica. És cert que qualsevol inversió representa una important despesa econòmica, tanmateix, podria quantificar-se amb un estudi contrastat de la reducció de les factures de la llum, la calefacció, l'aigua calenta, etc. I demostrar així que si bé la despesa de les obres seria important, l'amortització concretada en un període de temps (cinc anys, deu anys), aconsellaria del tot la inversió.

En segon lloc, l'efectivitat energètica. Hom considera generalment que les plaques solars són insuficients per a la producció energètica d'un centre escolar, ara bé, caldria demanar un estudi en què es plantegessin fonts alternatives (bateries, petits aerogeneradors, etc.).

Després, podríem argumentar que estem avesats a convida amb diverses obres de condicionament en el període escolar i això no ha sigut un obstacle per mantenir les activitats quotidianes.

També hauríem d'exigir que el traspàs d'una font d'energia a l'altra es produís en el període de vacances, de manera que no hi hagués possibilitat que una hipotètica fallida afectés l'activitat docent.

Per contrarestar l'opinió del personal d'administració i serveis, podríem contestar que les incomoditats que acompanyen les obres són un mal menor en la consecució d'una millora de l'eficiència energètica que ens permetria la reducció de les despeses en les factures de la llum, del gas, etc.

Continuaríem amb la identificació dels estereotips en què es basen les argumentacions contràries fins a tenir-los controlats.

Fase 4

Construcció del discurs

Ara enllaçarem els nostres arguments amb els contraris mitjançant diverses construccions concessives.

1. Concessives pures

Per ensenyar als nostres estudiants la formació de les oracions concessives, els mostrarem tot un seguit de connectors i els explicarem el funcionament mitjançant una senzilla fórmula:

Connector+argument contrari+argument nostre

Quadre dels connectors oracionals i discursius per a la concessió

encara que, malgrat que, tot i que, tot i això, tot i + gerundi, tot i + infinitiu, per bé que, per molt que, per més que, si bé, no obstant això, (amb) tot i amb això, tot i així, tot i això, tot amb tot, malgrat tot, de tota manera / de totes maneres, en tot cas, en qualsevol cas, sigui com sigui, però, per això, al capdavall, comptat i debatut, fet i fet, total...

Només es tracta ara de construir enunciats.

(22) *Encara que* (connector) qualsevol obra representi una gran despesa econòmica (argument de l'administració), aquesta s'amortitzarà amb el que ens estalviarem de les factures que ara mateix estem pagant de llum, calefacció i aigua calenta en cinc (?) anys (argument nostre).

(23) *Tot i que* (connector) es podria pensar que la instal·lació de plaques solars no serà suficient per a la producció de l'energia que el centre

necessita (argument del professorat), hem previst la instal·lació d'altres fonts d'energia alternatives (argument nostre).

2. Concessives amb gerundi:

Gerundi+argument contrari+argument nostre

(24) *Reconeixent* els maldecaps que provoca qualsevol obra (argument dels PAS), serà d'una importància menor que els beneficis econòmics que aconseguirem (argument nostre).

3. Oracions copulatives

Argument nostre+nexe copulatiu+negació de l'argument contrari

(25) Moltes vegades hem patit les incomoditats d'unes obres durant el període escolar (argument nostre) *i* (connector) això no ha afectat negativament el desenvolupament normal de les activitats acadèmiques (negació de l'argument contrari).

4. Oracions adversatives

Argument contrari+nexe adversatiu (però)+argument nostre

(26) El traspàs d'una font d'energia a l'altra podria produir una fallida temporal (argument contrari), *però* (connector) demanarem que el traspàs es faci en el període de vacances (argument nostre).

5. Condicionals concessives

En aquest cas, hem d'introduir un argument assumit pels interlocutors que pot ser d'exemple, de comparació o de qualsevol altre tipus que ens condueixi a l'acceptació d'un argument de conseqüència:

Nexe condicional+argument assumit+argument conseqüent

(27) *Si* (connector) altres centres ho han pogut fer (argument assumible), segur que nosaltres ens en sortim (argument de conseqüència).

6. Concessió anafòrica

Podria ser un argument final, de conclusió. Hem de recórrer a un element anafòric que remeti al que s'ha dit abans (pot ser un pronom neutre com *això*) introduït per un connector textual de distribució (del tipus *a banda de, a més de, a part de...*) i un argument dels que nosaltres defensem.

Connector textual+anafora+argument nostre

(28) *A més* (connector) de tot *això* (anafora), aconseguiríem la qualificació de Centre d'Eficiència Energètica (argument nostre).

Conclusió

L'ensenyament de l'estratègia concessiva permet identificar l'ús que se'n fa en els discursos polítics i publicitaris i reconèixer la manipulació o la persuasió que s'hi manifesten. D'altra banda, l'aprenentatge d'aquesta estratègia també ajuda els nostres alumnes a defensar la seua visió del món incloent les possibles

argumentacions contràries i així, aconseguir una major eficàcia argumentativa, tot presentant-se com dialogants, permissius i capaços d'admetre les postures divergents.

¹ Per a la noció de l'*ethos*: Maiguenau (2002) i Amossy (2010).

² "Enllacen dos elements més o menys incompatibles, però de tal forma que l'acceptació d'un d'ells serveix per a destacar l'altre."

³ 2 tr. [LC] Admetre a un adversari, en una discussió, (algun punt) com a ver. Us concedeixo que en aquest tema no tinc raó. (DIEC2)

⁴ Per a la distinció entre adversatives excloents (o exclusives) i no excloents (o restrictives), vegeu Serra i Prunyonosa, 2002:2216 i també Badia, 1994:345.

Bibliografia

- AMOSSY, R. (2010); *La présentation de soi. Ethos et identité verbale*. PARÍS: PUF.
- ANSCOMBRE, J. C. (1983) «Pour autant, pourtant (et comment): à petites causes, grands effets» a *Cahiers de Linguistique Française*. 5, p. 37-84.
- (2001): «Le role du lexique dans la théorie des stéréotypes» a *Langages*, núm. 142, P. 57-76.
- ANSCOMBRE, J. C. i O. Ducrot, (1994): *La argumentación en la lengua*. Madrid: Gredos.
- BADIA I MARGARIT, A. (1996): *Gramàtica de la llengua catalana*. Barcelona: Edicions 62.
- BAJTIN, M.M. (1979):«El problema de los géneros discursivos» a *Estética de la creación verbal*. México: Siglo XXI.
- BANGO DE LA CAMPA, F. M. i M. L. Donaire (2006): "La concesión como estrategia argumentativa" a *Actas del XXXV Simposio Internacional de la Sociedad Española de Lingüística*. León: Universidad de León.
- CAMPS, A. (1994): *L'ensenyament de la composició escrita*. Barcelona: Barcanova.
- (1995): «Aprender a escribir textos argumentativos: características dialógicas de la argumentación escrita», a *Comunicación, lenguaje y educación*, núm. 26, P. 51-63.
- CUENCA, M. J. (1991): *Les oracions adversatives*. Barcelona. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana.
- (2008): *Gramàtica del text*. Alzira: Bromera.
- FABRA, P. (1956): *Gramàtica catalana*, Barcelona, Teide. 2002
- FERRER, M.(2008): "Ensenyem a argumentar per fer ciutadans" a *Articles*, núm. 45, P. 44-60.
- HABERMAS, J. (2003): *Teoría de la acción comunicativa*. Madrid: Taurus.
- MAINGUENEAU, D. (2002); "L'ethos, de la rhétorique à l'analyse du discours", en http://dominique.maingueneau.pagesperso-range.fr/intro_company.html. [Consulta, 24 de juliol de 2011]
- PERELMAN, C. i L. Olbrechts-Tyteca, (1989): *Tratado de la argumentación*. Madrid: Gredos.
- PORTALÉS, E. (en premsa):«"Donar gat per llebre". Les estratègies argumentatives en l'obra política de Joan Fuster» a *Actes del III Col·loqui Internacional «La lingüística de Pompeu Fabra»*.
- SALVADOR, V. (2002): "Les construccions condicionals i les concessives" a Joan Solà (dir.) *Gramàtica del català contemporani*, Barcelona, Empúries.
- (2009): "Entre la retòrica i la gramàtica: estructures de la concessivitat en català" a *Actes del XIV Col·loqui de llengua i literatura catalanes*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- SERRA, E. I M. Prunyonosa (2002): «La coordinació» a Joan Solà (dir.) *Gramàtica del català contemporani*, Barcelona, Empúries.